

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Szczecin, dnia 31 stycznia 2018 r.

Poz. 635

ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE NR 2/2018 WOJEWODY ZACHODNIOPOMORSKIEGO

z dnia 31 stycznia 2018 r.

w sprawie nadania nazwy ulicy

Na podstawie art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. z 2016 r., poz. 744; zm.: z 2017 r., poz. 1389) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zmienia się dotychczasową nazwę ulicy położonej w Złociencu z „Plac Walki Młodych” na „Szarych Szeregów”.

§ 2. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Uzasadnienie

W dniu 2 września 2016 r. weszła w życie ustawa o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki, zwaną dalej „ustawą”.

Przepisy art. 1 ust. 1 i 2 tego aktu stanowią, że nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, nadawane przez jednostki samorządu terytorialnego nie mogą upamiętniać osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących komunizm lub inny ustrój totalitarny, ani w inny sposób takiego ustroju propagować (ust. 1). Za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989 (ust. 2).

Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 cyt. ustawy obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego albo związku, o którym mowa w art. 4, zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie.

Z kolei, w art. 6 ust. 2 ustawy prawodawca postanowił, że w przypadku niewykonania obowiązku przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1 ustawy w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin na podjęcie działań przez organ jednostki samorządu terytorialnego.

W myśl art. 6 ust. 3 ww. ustawy wydanie zarządzenia zastępczego, o którym mowa w ust. 2, wymaga opinii Instytutu Pamięi Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1. Przepis art. 2 ust. 3 stosuje się odpowiednio. Opinia IPN jest więc przedstawiana w terminie miesiąca, a w sprawie szczególnie

skomplikowanej – nie później niż w terminie 2 miesięcy, od dnia doręczenia żądania wojewody. Oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu na wydanie zarządzenia zastępczego.

Analiza brzmienia przepisów ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki prowadzi do wniosku, że podstawowym założeniem ustawy było skuteczne wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nazw propagujących symbole ustrojów totalitarnych. Intencja dokonywania zmian nazw upamiętniających osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989 lub inny ustrój totalitarny, stanowi element polityki historycznej państwa polskiego, polegającej na interpretacji faktów i zdarzeń, w celu kształtowania świadomości historycznej społeczeństwa, przy jednoczesnym zachowaniu szacunku zarówno do miejsc pochówku, grobów i cmentarzy, jak i do własności prywatnej. Polityka historyczna stanowi podwaliny państwa i służy wzmocnieniu debaty publicznej o przeszłości, dbając o więzi narodowe, bez względu na bieżącą politykę państwa.

Powołana ustawa weszła w życie w dniu 2 września 2016 r., a zatem organy stanowiące gmin winny dokonać zmian nazw jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniających osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny, bądź w inny sposób taki ustrój propagujące do dnia 2 września 2017 r.

Rada Miejska w Złocięncu nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała w terminie zmiany nazwy ulicy „Plac Walki Młodych”. Nazwa ta została nadana w dniu 24 kwietnia 1970 r. i – jak wynika z treści nadesłanego przez Burmistrza Złocięńca (przy piśmie z dnia 31 października 2017 r., znak: ZNU.6624.25.2017.MD) uzasadnienia do uchwały podjętej w tej sprawie – *poświęcona jest młodym, którzy walczyli o naszą wolność*.

Z uwagi na powyższe, Wojewoda Zachodniopomorski, w trybie art. 6 ust. 3 ustawy, zwrócił się do Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o wydanie opinii potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1 (pismo z dnia 31 października 2017 r., znak: P-1.4130.910.2017.AS) oraz zawiadomił Radę Miejską w Złocięncu o wszczęciu postępowania nadzorczego, zmierzającego do wydania zarządzenia zastępczego w sprawie zmiany nazwy ulicy „Plac Walki Młodych” położonej w Złocięncu na nazwę zgodną z art. 1 ustawy (pismo z dnia 27 października 2017 r., znak: P-1.4131.352.2017.AS).

Opinia IPN wpłynęła do organu nadzoru w dniu 11 stycznia 2018 r. (pismo z dnia 8 stycznia 2018 r., znak: BUW-940-244(20)/17). W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, nazwa „Plac Walki Młodych” wypełnia normę art. 1 ustawy. Argumentując swoje stanowisko IPN wskazał, że „Walka Młodych” to tytuł jednego z organów prasowych stalinowskiej konspiracji na ziemiach polskich pod okupacją niemiecką, który wydawany był od lutego 1943 r. do lipca 1944 r. przez działaczy komunistycznych Związku Walki Młodych. Za jego przewodniczących uznawano potem redaktorów naczelnych pisma: najpierw Hannę Szapiro (Sawicką), potem Jana Krasickiego i Zofię Jaworską. Próbowano stwarzać wrażenie organizacji ogólnopolskiej choć faktycznie obejmowała ona tylko nieliczne grupy komunistyczne w Warszawie i okolicach. Pismo było jednym z narzędzi sowieckiej polityki wobec Polski – podobnie jak inne tytuły prasowe stalinowskiej konspiracji na terenie Generalnego Gubernatorstwa. Uczestniczyło m.in. w kampaniach propagandowych przeciw władzom Rzeczypospolitej Polskiej. Po utworzeniu przez Stalina tzw. Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego wznowiono wydawanie pisma pod władzą komunistów – już jako organu jawnie działającego na terenach opanowanych przez Armię Czerwoną. Wydawana w latach 1944-1948 „Walka Młodych” była zarazem organem także jawnie działającego Związku Walki Młodych, pełniącego rolę młodzieżowej przybudówki PPR, aktywnie zaangażowanej w budowę systemu stalinowskiego. ZWM uczestniczył w PPR-owskich akcjach propagandowych i zbrojnych walkach przeciw społeczeństwu i podziemiu niepodległościowemu. Był także narzędziem terroru i represji – jego członkowie w ramach bojówek komunistycznych uczestniczyli m.in. w napadach na chłopów w związku z przymusowym ściąganiem kontyngentów. Stali się także kadrami zasilającymi aparat bezpieczeństwa i administracji nowej władzy. Ponad 20 tys. „zetwuemowców” należało do ORMO. Przewodniczącymi ZWM w tym czasie byli: Jerzy Morawski, Ryszard Kalinowski, Aleksander Kowalski i Janusz Zarzycki. W 1948 roku na fali stalinowskiego ujednolicania organizacyjnych form życia społecznego związek wchłonął inne działające jeszcze organizacje młodzieżowe: Organizację Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego, Związek Młodzieży Wiejskiej RP „Wici” i Związek Młodzieży

Demokratycznej. W ten sposób powstał scentralizowany komunistyczny Związek Młodzieży Polskiej (ZMP). ZMP był w sensie dosłownym polskim odpowiednikiem sowieckiego Komunistycznego Związku Młodzieży – Komsomołu. Wydawanie pisma ponownie wznowiono w 1954 roku. Od 1956 roku było oficjalnym organem Zarządu Głównego komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej, a od 1957 r. organem komunistycznego Związku Młodzieży Socjalistycznej. Od 1976 „Walka Młodych” stała się organem komunistycznego Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej. Organ ten został zlikwidowany po odzyskaniu przez Polskę niepodległości – w 1990 roku.

Związek Walki Młodych, podobnie jak jego następcy, byli organizacjami w pełni realizującymi priorytety polityki sowieckiej i komunistycznej ideologii – im podporządkowywano taktykę propagandową i realizowane akcje. Organy prasowe były jednym z narzędzi realizacji tych działań i środkiem ideologicznej indoktrynacji młodzieży.

Organ nadzoru w pełni podziela i przyjmuje wnioski płynące z opinii Instytutu Pamięci Narodowej, wydanej w niniejszej sprawie. W świetle przedstawionych w niej okoliczności uznać należy, że fakt honorowania wskazanego organu prasowego w nazwie ulicy sprawia, iż posiada ona charakter nazwy upamiętniającej organizację symbolizującą komunizm. W konsekwencji, konieczna jest zmiana dotychczasowej nazwy ulicy Plac Walki Młodych w Złocieńcu na nazwę, która będzie wypełniać normę art. 1 ust. 1 ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki.

Niewątpliwie wymogi powołanej ustawy spełniać będzie nazwa „Szarych Szeregów”.

Szare Szeregi to kryptonim Związku Harcerstwa Polskiego działającego w konspiracji od 27 września 1939 r. Były one najliczniejszą młodzieżową organizacją konspiracyjną, która w połowie 1944 r. skupiała ponad 15 tys. członków, w tym ok. 7 tys. harcerek. Pierwotnie nazwa Szare Szeregi odnosiła się jedynie do Organizacji Harcerzy. Na czele Głównej Kwatery Harcerzy "Pasiaki" stał naczelnik. Funkcję tę pełnili kolejno: Florian Marciniak "Nowak", Stanisław Broniewski "Orsza" oraz Leon Marszałek "Jan". Na potrzeby konspiracji chorągwie podlegające "Pasiece" zamieniono na "ule", hufce na "roje", drużyny na "rodziny", a zastępy na "pszczoły". Program organizacji został oparty na haśle "Dziś – Jutro - Pojutrze". "Dziś" było tożsame z działalnością podziemną, "Jutro" oznaczało podjęcie zbrojnej walki, a "Pojutrze" działalność w niepodległej Polsce. Młodych ludzi zgłaszających się do Szarych Szeregów dzielono na trzy grupy wiekowe. Najmłodsi chłopcy w wieku 12-14 lat, tzw. Zawiszacy, byli szkoleni w ratownictwie i łączności. Nie brali udziału w bezpośrednich działaniach przeciw okupantowi. W czasie Powstania Warszawskiego zapewniali łączność walczącym oddziałom oraz stanowili większość obsady osobowej powstańczej poczty polowej. Zespoły starszych chłopców, w wieku 15-17 lat, tworzyły Bojowe Szkoły (BS), w których prowadzono szkolenie wojskowe i przygotowywano do służby w oddziałach rozpoznawczych, zwiadowczych, łączności oraz pocztach dowódców różnych szczebli. Harcerze BS brali udział w walce konspiracyjnej w Organizacji Małego Sabotażu Wawer (od 1941 Wawer-Palmiry), prowadząc propagandę wśród ludności polskiej; zajmowali się też wywiadem i zbieraniem informacji, przekazywanych ZWZ-AK i innym organizacjom podziemnym. Zespoły skupiające młodzież powyżej 18 lat tworzyły Grupy Szturmowe (GSz) pełniące służbę dywersyjną. W wyniku porozumienia Naczelnika Szarych Szeregów z komendantem Kierownictwa Dywersji Armii Krajowej (Kedyw) grupy te stały się oddziałami Kedywu. Pierwszą akcją bojową Grup Szturmowych było wysadzenie torów kolejowych pod Kraśnikiem w ramach akcji Wieniec II. Na przełomie sierpnia i września 1943 r. z warszawskich Grupach Szturmowych utworzono podległy Kedywowi batalion "Zośka". Grupy Szturmowe prowadziły akcje dywersyjno-sabotażowe, odbijały więźniów, przeprowadzały zamachy na wysokich rangą funkcjonariuszy SS i policji. Wykonywaniem zamachów zajmowała się III kompania batalionu "Zośka", nosząca kryptonim "Agat", później "Pegaz". Dziełem harcerzy z "Agata" był m.in. zamach na Franza Kutscherę - szefa policji i SS dystryktu warszawskiego. W marcu 1943 r. Szare Szeregi przeprowadziły zbrojną akcję pod Arsenalem, w której z rąk gestapo odbici zostali polscy więźniowie, wśród nich m.in. Jan Bytnar "Rudy".

Oddzielną organizację w Szarych Szeregach tworzyła Organizacja Harcerek (od 1940 r. pod nazwą Związek Koniczyn, od 1943 r. - Bądź Gotów). W konspiracji harcerki włączyły się w służbę sanitarną, łączność, opiekę nad więźniami, pomoc dla dzieci i Żydów, sabotaż, wywiad i dywersję.

Mając na względzie powyższe, Wojewoda Zachodniopomorski dokonuje zmiany nazwy ulicy z nazwy propagującej komunizm („Plac Walki Młodych”) na nazwę tego ustroju nie propagującą („Szarych Szeregów”). Według „Uniwersalnego słownika języka polskiego” pod redakcją prof. Stanisława Dubisza, zmiana to

„zastąpienie czegoś czymś, wymiana czegoś na coś”, „fakt, że ktoś staje się innym, coś staje się inne niż dotychczas” (Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003, s. 709).

Jednocześnie, wskazania wymaga, że w myśl art. 5 ustawy pisma oraz postępowania sądowe i administracyjne w sprawach dotyczących ujawnienia w księgach wieczystych oraz uwzględnienia w rejestrach, ewidencjach i dokumentach urzędowych zmiany nazwy dokonanej na podstawie ustawy są wolne od opłat, zaś zmiana nazwy dokonana na podstawie ustawy nie ma wpływu na ważność dokumentów zawierających nazwę dotychczasową.

Stosownie do treści art. 3 ust. 4 i ust. 6c ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki w związku z art. 98 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r., poz. 1875 z późn. zm.), na niniejsze zarządzenie zastępcze przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie, wyłącznie w przypadku, gdy brak możliwości wykonania przez gminę obowiązku zmiany nazwy ulicy upamiętniającej osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, wynikał z przyczyn niezależnych od jednostki samorządu terytorialnego. Skargę wnosi się w terminie 30 dni od dnia otrzymania przedmiotowego zarządzenia, za pośrednictwem Wojewody Zachodniopomorskiego.

wz. WOJEWODY ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Marek Subocz
WICEWOJEWODA